

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek szerepének vizsgálati lehetőségei Magyarországon

Molnár András
Közép-Európai Egyetem, Budapest
Pécsi Tudományegyetem, Pécs

Bevezetés

Az önkéntes tűzoltók kiemelt szerepet töltenek be a tüzek elleni védekezésben a világ minden táján. A legfrissebb globális statisztikák alapján a világ 15,4 millió tűzoltója közül közel 13,9 millióan önkéntesként látják el élet- és értékmentő feladataikat (Brushlinsky et al. 2020). Magyarországon elsődlegesen egy állami szervezet, a Katasztrófavédelem állományába tartozó hivatásos tűzoltók látják el a lakosság biztonságához szükséges tűzvédelmi feladatokat (Pányta 2018). A központosított szervezet 2012-től egységes rendszerszemléletben integrálja a tűzvédelem, polgári védelem és iparbiztonság kérdéseit, a katasztrófák megelőzését és kezelését, a vonatkozó jogszabály pedig a tűzoltást és a műszaki mentést állami feladatként határozza meg (Muhoray 2012).

Habár a 2011. évi CXXVIII. törvény állami feladatként definiálja a tűzoltói tevékenységeket, amelyek 2012-től kezdődően egy központosított szervezet keretein belül valósulnak meg, az elmúlt nyolc évben igen jelentős fejlődést figyelhetünk meg az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek számában és feladatvállalásában (Bérczi 2020). A meglepő, elsőre ellentmondásosnak ható kettősség azonban összhangban áll a közszolgáltatások kollaboratív biztosításának 21. századi gyakorlatával, amely alkalmazható az olyan komplex és többszintű területeken is, mint a közbiztonság állami feladatrendszere (Christensen et al. 2019). A biztonságot közjóként értelmezve (Székely et al. 2017) a tűzvédelmet a közszolgáltatások egy speciális fajtájának tekinthetjük (Jääskeläinen–Lönnqvist 2011).

Tanulmányom célja meghatározni az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek növekvő szerepvállalásával kapcsolatos lehetséges kutatási területeket, különös tekintettel a kormányzati közszolgáltatási együttműködésekre. Munkámban áttekintem az önkéntes tűzoltás nemzetközi és hazai szerepét, azonosítva a hazai állami és civil együttműködés lehetséges tudományos vizsgálati irányait.

1. Módszertan

Munkám célja azonosítani az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek közszolgáltatásban betöltött szerepvállalásával kapcsolatos lehetséges vizsgálati irányokat. Munkám során a szakirodalmi áttekintést követően bemutatom az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek hazai szerepvállalását. A szakirodalomban azonosított kutatási kérdések és a magyarországi közszolgáltatási együttműködés figyelembevételével lehetséges kutatási területeket és kérdéseket azonosítok.

2. Szakirodalmi áttekintés

2.1. Korábbi kutatások az önkéntes tűzoltás területén

Guidotti és társai (2016) szerint a tűzoltás egy képességalapú tevékenység, amelyhez különösen nagymértékű elhivatottság és specifikus képzettség szükséges. A tűzoltók nem csupán le kell küzdjenek sokakban félelmet kiváltó veszélyeket, de készségszinten kell kezelniük a különböző szakfelszereléseket, kiemelkedő fizikai állóképességgel és naprakész

ismeretekkel kell rendelkezniük a különböző technikai és módszertani újításokkal kapcsolatban, legyen szó akár hivatásos, akár önkéntes tűzoltókról. Egyértelmű különbség a hivatásos és az önkéntes tűzoltók között, hogy a hivatásos állományban lévő szakemberek főállásban, fizetségért végzik tevékenységüket, folyamatos képességfejlesztés és gyakorlás mellett azonnal, első válaszadóként reagálnak a riasztásokra. Az önkéntes tűzoltók mindeközben képzettek, azonban mivel szabadidejük terhére látják el vállalt feladataikat, kevesebb lehetőségük van a gyakorlásra, és sok esetben másodlagos válaszadóként támogatják hivatásos bajtársaik munkáját. Az önkéntes tűzoltóságok lehetőségei – képzettség, felszerelés és feladatvállalás tekintetében – térségenként különbözőek lehetnek, az önkéntesek belső indíttatásból vállalják a lakosság biztonságát szavatoló szolgálatukat (Guidotti et al. 2016).

Az önkéntes tűzoltóságok a közbiztonságot érintő szolgálataikon túl közvetve is részt vesznek a lakosság jóllétének biztosításában, mivel szélesebb társadalmi szolgáltatásokat is felvállalhatnak, és közösségi összetartó erejük lehet (Brunet et al. 2001). Az önkéntes tűzoltók közötti összetartozás, hagyomány és kultúra fontosságát emelte ki Simpson (1996) is az Egyesült Államokban végzett kutatásai alapján. Az egyesületek tagjai közötti „tűzkeresztségben” kovácsolt összetartozás megkérdőjelezhetetlen, de az önkéntes tűzoltóság és a helyi lakosság közötti kapcsolat is sokrétű. A helyi tűzoltóságok sokszor nagy hagyományú közösségi képződmények, amelyek szerves részét képezik a települések helytörténetének, miközben a lakosság számára szervezett rendezvények (adománygyűjtések, nyílt napok) a helyi hagyományok részeivé váltak (Simpson 1996).

Brunet, DeBoer és McNamara (2001) gazdasági, közszolgáltatás-szervezési szempontból értékelte az önkéntes és hivatásos tűzoltóságok helyzetét. Vizsgálati feltételezésük alapja a szubszidiaritás, amelynek megfelelően a települések lakossága, illetve önkormányzata önállóan dönthet afelől, hogy hivatásos vagy önkéntes tűzoltóságot működtet. Eredményeik és érvelésük szerint az önkéntes tűzoltóságok racionális választást jelenthetnek olyan területeken, ahol a tűzvédelem alacsonyabb készütséget kíván, és a hosszabb vonulási idő elfogadható. Az Egyesült Államokban végzett kutatásuk alapján ezek az alacsonyabb jövedelmű, falusias térségek, ahol a védendő javak nagysága alacsonyabb, és földrajzi szempontból szórványosabb fellelhetőségük. Ezekon a területeken veszélyes ipari tevékenységek nem jellemzőek, és mivel magasépítésű épületek sincsenek, magasból mentésre alkalmas járművekre és egyéb különleges felszerelésekre sincs szükség, így az önkéntes tűzoltóságok a költségek szempontjából előnyösebb megoldást kínálhatnak a hivatásos tűzoltóságokkal szemben (Brunet et al. 2001).

Több kutatás is foglalkozott az önkéntes tűzoltók mentális jólétével, lelki egészségével. A beavatkozások során a tűzoltók szembesülnek a balesetek és tüzesetek pusztításával, anyagi javak megsemmisülésével, súlyos sérülések és halálesetek szemtanúi lehetnek, amelyek alkalmanként minden erőfeszítésük ellenére következnek be. Habár a tűzoltói lét hősiességen alapul, és ez nehezíti a mentális egészségre vonatkozó vizsgálatok elvégzését, az önkéntes tűzoltók között végzett kutatások során is azonosíthatóak a poszttraumatikus stressz negatív hatásai (Bryant–Harvey 1996). A kritikus tűz- és baleseteket követően kialakuló állapot az eredmények szerint nagyobb arányban figyelhető meg az önkéntesek között, mint hivatásos bajtársaiknál (Brazil 2017; Wagner–O’Neill 2012).

Hazai szempontból is különösen fontos kutatási irányt jelenthet a tűzoltók önkéntes szolgálata mögött álló motivációk vizsgálata. A tűzoltók magas elhivatottsággal rendelkeznek mind közösségük, mind vezetőjük és a szakma iránt (Haski-Leventhal–McLeigh 2009). Motivációik közösségi és személyes szinten jelentkeznek (Yarnal–Dowler 2002). A közösség iránti elkötelezettség mellett további motivációs tényezők is megfigyelhetők, amelyek nem tisztán érvényesülnek, hanem keverednek egymással. Ilyen lehet a tűzbiztonsággal kapcsolatos személyes aggodalom vagy a felvilágosult önértékelés is, például a

személyes fejlődés és baráti kapcsolatok kialakítása (McLennan–Birch 2009; McLennan–Birch 2008).

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek működésével kapcsolatos hazai szakirodalomban kutatási területként jelentkezett az önkéntes tűzoltók képzésének tematikája és körülményei (Muhoray–Schweickhardt 2014; Urbán 2019), eszközrendszerük, felszereltségük fejlesztési lehetőségei (Varga 2018a), hatásuk és szerepük az optimális területi ellátottságban (diszlokáció) (Bérczi 2013). Kiterjedt irodalom foglalkozik továbbá a mentő tűzvédelem rendszerével, azon belül is az önkéntes tűzoltóságok rendszerszintű szerepvállalásával (Varga 2017; Bérczi 2016), de az egyesületek működésével és beavatkozásaival kapcsolatos adatok rendelkezésre állása tevékenységük értékelésére is lehetőséget ad (Varga 2018b).

2.2. Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek hazai szerepvállalása

Mivel tanulmányom előkészítő jellegű, ezért röviden áttekintem az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek magyarországi helyzetét és szerepvállalását. Ehhez szükséges rövid történelmi kitekintést végezni, különös tekintettel a szervezett magyar tűzoltóság 2020-ban esedékes 150. évfordulója alkalmából. Jelen tanulmánynak nem célja és tárgya részletekbe menően bemutatni a hazai mentő tűzvédelem történetét, erre az alább hivatkozott monográfia ajánlott az érdeklődő olvasók figyelmébe. Mivel a tanulmány tárgya az aktuális kutatási irányok azonosítása és összefoglalása, a következő bekezdések hangsúlyát a jelenleg hatályban lévő jogszabályok által létrehozott mentő tűzvédelmi rendszerre helyeztem, amely nagyban ösztönözte az önkéntes egyesületek újjáéledését és fejlődését.

A hazai (önkéntes) tűzoltás történetét részletesen illusztrálva mutatja be a jubileum alkalmából kiadott munka, Heizler Zoltán (2020) *A Magyar Tűzoltó Szövetség százötven éve (1870–2020)* című monográfiája. Ugyan az önkéntes tűzoltóságok az álamiszocializmus évtizedeiben is szerepet kaptak, jelentőségük csökkent és helyzetük nehezzé vált. Ahogyan a szerző kifejti, a XIX. század végén és a XX. század elején a hazai tűzoltás európai színvonalú volt, amely a második világháborút követő államosítás következtében széthullott. A helyi önkéntes tűzoltóságok hagyománya sokhelyütt feledésbe merült, olyannyira, hogy a '90-es évekre technikáik elavultak, és riasztási rendjük, rendszerbe integráltságuk sem valósult meg. A rendszerváltást követően szükségessé vált az önkéntes tűzoltó mozgalom újraélesztése. Egy sokarcú, erőforrások tekintetében területileg jelentős diverzitással rendelkező, jogilag és szervezetileg nehezen átlátható rendszer jött létre, amely a jogszabályi változásokkal együtt folyamatosan fejlődött. Az integrált és központosított Katasztrófavédelem létrejöttét követően 2012-ben az önkormányzatok és a helyi közösségek által közösen alapított önkéntes tűzoltóságokból Önkormányzati Tűzoltóságok (ÖT) jöttek létre, melyek köztestületi formában működnek. Mellettük helyenként megmaradtak az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek (ÖTE), amelyek továbbra is társadalmi szervezetként funkcionálnak. Az ÖTE-k erőforrásaiktól, lehetőségeiktől függően alárendeltként, az állami tűzoltóság közreműködőjeként vagy megfelelő feltételek teljesülése esetén „beavatkozóként” önállóan is végezhetnek tűzoltási és műszaki mentési feladatokat (Heizler 2020).

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek olyan bejegyzett, önálló társadalmi szervezetek, amelyekben az egyesületi tagok ellenszolgáltatás nélkül, szabadidejükben vállalnak feladatokat a tűzoltás és műszaki mentés, tűz megelőzés és hagyományörzés területén. Az ÖTE-k száma az elmúlt tíz évben folyamatosan emelkedett, a 2010-es 282-ről 2019-re 630 Önkéntes Tűzoltó Egyesület rendelkezett a hivatásos Katasztrófavédelemmel kötött együttműködési megállapodással, amely keretet ad a tűzoltói feladatokban történő közreműködésüknek. Azok az egyesületek, amelyek megfelelő erőforrásokkal rendelkeznek (ideértve például: előírt szakmai képesítések, megfelelő létszám, rendszeresített és bevizsgált eszközök, vonulásképes gépjármű megadott minimum szakfelszerelésekkel), és sikerrel teljesítik az úgynevezett rendszerbeállító és éves minősítő gyakorlatokat, beavatkozási státuszt

kaphatnak. A Beavatkozó ÖTE vállalt óraszámában (3000 vagy 4500) készenléti szolgálatot lát el, amely során riasztható nem időkritikus káresemények önálló felszámolására, illetve egyéb esetben hivatásos vagy önkormányzati tűzoltó egységekkel való közös beavatkozásra (Bérczi 2020). Az egyesületeknek kiemelt szerepe van az úgynevezett „fehér foltok”, vagyis a magas vonulási idejű, nehezen elérhető területek biztonságának fejlesztésében, amelyhez átfogó, rendszerszintű szemlélet szükséges (Varga 2018a). Másként megfogalmazva, az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek olyan társadalmi szervezetek, egyesületek, amelyek alapszabályukban a tűz megelőzési, a tűzoltási és a műszaki mentési feladatok ellátásában való közreműködést célként rögzítették (Urbán 2019).

3. Eredmények – javasolt vizsgálati kérdések

A nemzetközi irodalom és az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek helyzetének áttekintését követően több kutatási irány is azonosítható a tűzvédelemben kialakított társadalmi együttműködés területén. Kutatásom keretét a közszolgáltatások és közigazgatás területén megfigyelhető együttműködések jellemzőit, fejlődését és innovatív technológiákhoz fűződő kapcsolatát vizsgáló „TROPICO – Transforming into Open, Innovative and Collaborative Governments” elnevezésű projekt biztosítja. Mivel a projekt kiemelt figyelmet fordít az Információ- és Kommunikációtechnológiák alkalmazásának hatásaira, valamint a közszolgáltatások hatékonyságára és az együttműködés hatásaira, a megfogalmazott vizsgálati kérdések is elsődlegesen ezen szempontokat követik. Céлом, hogy a szakirodalmi áttekintésben bemutatott, a témában már folyó hazai kutatásokat kiegészítve új irányokat és lehetőségeket azonosítsak.

Kiindulva a 2011. évi CXXVIII. sarkalatos törvényből, amely a tűzoltói tevékenységeket állami feladatként definiálja, a mentő tűzvédelmet közszolgáltatásnak tekintem, amelyet az állam társadalmi szervezetekkel, az elmúlt évek során folyamatosan emelkedő számban működő Önkéntes Tűzoltó Egyesületekkel együttműködésben valósít meg. A kollaboráción alapuló közszolgáltatás biztosításához azonban a megismert két szereplői körön (a hivatásos Katasztrófavédelmen és az önkéntes egyesületeken) túl további szereplők és érdekelt felek aktív részvételére, támogatására van szükség. Vélhetően ilyenek lehetnek az önkormányzatok, a helyi vállalkozók és a testvérvárosok, azonban az érdekelt felek és közreműködők pontos azonosításához célzott adatgyűjtés (pl. interjúk) szükséges.

Az érintettek bevonásán, részvételén alapuló vizsgálat egyúttal mélyebben kitérhet a közösség és a helyi Önkéntes Tűzoltó Egyesület közötti kapcsolatra. A szakirodalom alapján az önkéntes tűzoltóságok a helyi közösség szerves részét képezik, és sok esetben a tűzoltás és mentés mellett egyéb, a közösséget segítő feladatokat is elvállalnak. A tűzoltóságok mellett helytörténeti jelentőségűek is lehetnek, és hagyományőrző tevékenységet is elláthatnak. Az önkéntes tűzoltóságok létrehozásához vagy újraélesztéséhez vezető tényezők között tehát történelmi és társadalmi faktorok is felfedezhetőek, a 657 hazai önkéntes tűzoltóság pedig megfelelő mintanagyságot biztosít ahhoz, hogy ezen kérdéseket a települések társadalmi és gazdasági mutatóinak figyelembevételével matematikai statisztikai módszerekkel vizsgáljuk.

Változó világunkban fontos kérdések fogalmazódnak meg az önkéntesek motivációi körül, amelyeket a nemzetközi szakirodalom is kiterjedten vizsgál. Az irodalomelemzés alapján vizsgálat tárgyát képezheti az önkéntesek (belső) motivációinak feltárása vagy az önkéntes tűzoltók személyiségjegyeinek vizsgálata. Emellett aktuális témaként azonosítható az önkéntesek motiváltságát fenntartó külső tényezők köre, ideértve az esetleges elismerési és ellentételezési megoldásokat, melyekre más területeken (például Polgárórség) hazai példákat is láthatunk. Gyakorlatban hasznosítható eredményeket hozhat továbbá az önkéntesség mögött álló régi és új típusú motivációs tényezők vizsgálata is (Czike–Bartal 2005), amelyet az önkéntesség közösségi szempontjai és az egyén jóllétére gyakorolt hatásai további szempontokkal egészíthetnek ki (Ipolyi–Molnár 2020).

A kutatási projekt céljaihoz igazodva szükséges kitérni az együttműködés során alkalmazott Információs és Kommunikációs Technológiák használatára, a velük kapcsolatos tapasztalatokra és azok hatékonyságára. A kutatás során feltárhatóak a végfelhasználói igények, és megfogalmazhatóak jövőbeni fejlesztési lehetőségek. A különböző eljárásrendek és az együttműködéssel járó adminisztrációs teher („red tape”) is a vizsgálatok tárgyát képezheti. Az együttműködés hatékonyságát a hivatásos és az önkéntes tűzoltóságok vonulásokra vetített költségeinek összevetésével lehet elemezni (ld. Brunet et al. 2001).

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületekkel folytatott állami együttműködés vizsgálatát esettanulmányként szándékozom megközelíteni. A társadalomtudomány eszköztárában az esettanulmányok lehetőséget adnak komplex, többtényezős jelenségek mélyebb megismerésére, amelyekhez jellemzően kvalitatív információk összegyűjtésén és elemzésén keresztül juthatunk közelebb (Stake 2000). Ennek megfelelően a javasolt kutatási területek, kérdések vizsgálatához szükséges információkhoz a szakirodalmi áttekintés és a rendelkezésre álló számszaki adatok elemzése mellett részvételi módszerek, úgy mint félstrukturált interjúk, fókuszcsoportok és kérdőívek szükségesek. A kvalitatív adatgyűjtés kiegészítéseként szükségesnek látom továbbá az Önkéntes Tűzoltó Egyesületekkel való együttműködés részletes kvantitatív adatainak megismerését és elemzését (úgy, mint együttműködési megállapodással rendelkező egyesületek száma, taglétszáma, biztosított támogatások összege, átadott eszközök száma, önálló és közreműködői beavatkozások, vonulások száma). Mivel a legmagasabb (köz)szolgáltatási szintet a „Beavatkozó Önkéntes Tűzoltó Egyesületek” képviselik a vizsgálati területet képző kollaborációban, ezért az esettanulmány elsődleges tárgya a beavatkozó ÖTE-k kialakulása, működése, fejlődési lehetőségei lehet.

Következtetések

Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek fontos szerepet töltenek be a Magyarország biztonságát szavatoló állami tűzmelegelőzési és tűzvédelmi törekvések megvalósításában. Részvételükkel a tűzvédelem együttműködésben megvalósuló közszolgáltatássá vált, amely a tanulmányomban ismertetett vizsgálati irányok alapján kutatói érdeklődésre tarthat számot. Az önkéntes tűzoltóságok körében végzett kutatások nemcsak társadalomtudományi szempontból lehetnek értékesek, de az azonosított szükségletek és az esetleg megfogalmazott javaslatok hozzájárulhatnak a mentő tűzvédelem fejlesztéséhez is.

Köszönetnyilvánítás

Jelen kutatás az Európai Unió Horizon 2020 kutatási és innovációs programja által támogatott „Transforming into Open, Innovative and Collaborative Governments” (GA 726840) projekt keretein belül kerül megvalósításra.

Irodalom

- Bérczi L. 2013. A Mentő Tűzvédelem Diszlokációja. *Bólyai Szemle* 22(3): 17–28.
- Bérczi L. 2016. Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek Működési Körülményei És Feladatai. *Védelem Tudomány* 1(1): 65–81.
- Bérczi L. 2020. A Hivatásos És Nem Hivatásos Tűzoltóságok Szimbiózisa, a Jelenkor Mentő Tűzvédelmében. *Belügyi Szemle* 68(8): 93–104.
- Brazil, A. 2017. Exploring Critical Incidents and Postexposure Management in a Volunteer Fire Service. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma* 26(3): 244–257.
- Brunet, A.–DeBoer, L.–McNamara, K.T. 2001. Community Choice between Volunteer and Professional Fire Departments. *Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly* 30(1): 26–50.
- Brushlinsky, N.–Ahrens, M.–Sokolov, S.–Wagner, P. 2020. *World Fire Statistics*. 25. Ljubljana: International Association of Fire and Rescue Services.

- Bryant, R.A.–Harvey, A.G. 1996. Posttraumatic Stress Reactions in Volunteer Firefighters. *Journal of Traumatic Stress* 9(1): 51–62.
- Christensen, T.–Lægreid, P.–Rykkja, L.H. 2019. Organizing for Societal Security and Crisis Management: Governance Capacity and Legitimacy. In: Lægreid, P.–Rykkja, L.H. (eds.): *Societal Security and Crisis Management*. Cham: Palgrave Macmillan, 1–23.
- Czike K.–Bartal A.M. 2005. *Önkéntesek És Nonprofit Szervezetek – Az Önkéntes Tevékenységet Végzők Motivációi És Szervezeti Típusok Az Önkéntesek Foglalkoztatásában*. Budapest: Acta Civitalis.
- Guidotti, T.L.–Forrest, A.–Larivière, M.–Kerekes Zs.–Valcheff, D. 2016. Orientation. In *Health Risks and Fair Compensation in the Fire Service*. Cham: Springer International Publishing, 1–15.
- Haski-Leventhal, D.–McLeigh, J.D. 2009. Firefighters Volunteering beyond Their Duty: An Essential Asset in Rural Communities. *Journal of Rural and Community Development Firefighters* 4(2): 80–92.
- Heizler Z. 2020. *A Magyar Tűzoltó Szövetség százötven éve (1870-2020)*. Budapest: Magyar Tűzoltó Szövetség.
- Ipolyi D.–Molnár A. 2020. Ifjúsági Önkéntesek Motivációjának Vizsgálata. In Dunás-Varga, I.–Hankó, Cs. (szerk.): *VI. Ifjú Pszichológiai És Neveléstudományi Kutatók Országos Konferenciája 2020.TANULMÁNYKÖTET / CONFERENCE BOOK*. Budapest: Doktoranduszok Országos Szövetsége, 24–34.
- Jääskeläinen, A.–Lönnqvist, A. 2011. Public Service Productivity: How to Capture Outputs? Edited by Christopher Seow. *International Journal of Public Sector Management* 24(4): 289–302.
- McLennan, J.–Birch, A. 2009. Age and Motivations to Become an Australian Volunteer Firefighter. *International Journal of Mass Emergencies and Disasters* 27(1): 53–65.
- McLennan, J.–Birch, A. 2008. Why Would You Do It? Age and Motivation to Become a Fire Service Volunteer. *The Australian and New Zealand Journal of Organisational Psychology* 1(February): 7–11.
- Muhoray Á. 2012. A Katasztrófavédelem Aktuális Feladatai. *Hadtudomány* elektronikus szám: 1–17.
http://mhtt.eu/hadtudomany/2012/2012_elektronikus/2012_e_Muhoray_Arpád.pdf.
- Muhoray Á.–Schweickhardt, G. 2014. Beavatkozó Önkéntes Tűzoltó Egyesületek Képzésének Egyes Kérdései. *Bólyai Szemle* 3: 43–50.
- Pányta P. 2018. A Katasztrófavédelem Beavatkozó Hatékonyságának Növelése a Tűzoltósági Területen. *Hadmérnök I. Különszám* 13: 109–144.
- Simpson, C.R. 1996. A Fraternity of Danger: Volunteer Fire Companies and the Contradictions of Modernization. *American Journal of Economics and Sociology* 55(1): 17–34.
- Stake, R.E. 2000. The Case Study Method in Social Inquiry. In Gomm, R.–Hammersley, M. – Foster, P. (eds.): *Case Study Method*. London: Sage Publications Ltd. 19–26.
- Székely I.–Somody B.–Szabó M.D. 2017. Biztonság És Magánélet. *Replika* 103(3): 13–36.
- Urbán A. 2019. A Katasztrófavédelem Beavatkozó Állománya Képzéseinek Sajátossága. *Műszaki Katonai Közlöny* 29(1): 105–120.
- Varga F. 2017. Az Önkéntes Közreműködés a Katasztrófavédelemben. *Védelem Tudomány* 2(2): 199–208.
- Varga F. 2018a. A Hazai Mentő Tűzvédelem Szervezeti És Technikai Fejlesztési Lehetőségeinek Kutatása, Különös Tekintettel Az Önkéntes Tűzoltóságok Növekvő Szerepére. Budapest:Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Varga F. 2018b. Az Önkéntes Tűzoltó Egyesületek Tűzoltási És Mentési Feladatai Végrehajtásának Értékelése. *Bólyai Szemle* 27: 127–143.

„Kizökkent világ” – Szokatlan és különleges élethelyzetek: a nem-konvencionális, nem “normális”,
nem kiszámítható jelenségek korszaka?

XXIV. Apáczai-napok Tudományos Konferencia tanulmánykötete

Wagner, S.L.–O’Neill, M. 2012. Mental Health Implications of Volunteer Fire Service Membership. *Disaster Prevention and Management: An International Journal* 21(3): 310–319.

Yarnal, C.M.–Dowler, L. 2002. Who Is Answering the Call? Volunteer Firefighting as Serious Leisure. *Leisure/Loisir* 27(3–4): 161–189.